

Het seculiere zicht op christelijk Gouda

Bijdrage van dhr. G. (Gerard) Schotanus voor de studiedag 'Zicht op de kerk in Gouda' 21 maart 2009

Inleiding

U zult zich afvragen wat wil je nu met zo'n titel. Welke relatie heeft het met deze dag. Ik wil u eerst deelgenoot maken van mijn gedachten rond de formulering van de titel. In welk kader staat deze korte toespraak om vervolgens de titel gaan omschrijven en met voorbeelden te omkleden. Daarbij wil ik me vooral richten op de actualiteit van 1945 - nu.

U heeft aan het eind van de dag drie kerken bezocht. Elke kerk met haar eigen unieke geografische plaats en unieke plaats in het kerkelijk spectrum van de stad Gouda.

- De St.Janskerk heeft een rijke historie en staat in het centrum van de stad. De St.Janstoren is geen Dom of Martinikerk, maar het kerkgebouw zelf is wel opvallend in de binnenstad.
- De Oud-katholieke kerk als schuilkerk, onopvallend van buiten en rijk van binnen.
- Het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente (geen naam) heeft geen echte toren, dus valt daarin niet op, maar is wel een unieke artefact in de industriewijk Kromme Gouwe. Geert Mak zou zijn stukje over Gouda in het aardige boekje "Het ontsnapte land" hierop moeten aanpassen als hij Gouda schetst als het centrum als Disneyland en de wijken eromheen als eenvoudig en anoniem. In het begin van de 21 e eeuw zou de kerk er eigenlijk niet mogen staan vanwege de toen geldende geluidsnormen. Teveel overlast van het industrieterrein zou het bewonen schaden, dus ook het kerken.

Twee van de drie kerken staan op een verschillende unieke locatie. Kerken die mensen trekken en dat in een seculaire tijd. Hoe reageren de niet kerkelijke bevolking en de niet geloofsverbonden politieke partijen hierop? Daarbij wil ik niet specifiek kijken naar deze twee kerken maar me vooral richten op christelijk Gouda in al haar facetten. Ik kan de vraag stellen heeft Gouda een christelijk imago?

In de landelijke pers heeft Gouda in ieder geval geen christelijk imago. Het imago van een criminele Marokkanen stad, wat Gouda niet is, kan heel lang doorsudderen. Daar ben je niet zo maar van af. Wie weet kunnen de kerken aan een nieuw imago van Gouda meehelpen.

Ik wil u eerst een beeld schetsen van Gouda anno 1946, 1974 en 2004. Deze jaren zijn bewust gekozen: na de Tweede Wereldoorlog, '70, na de roerige jaren '60 en het begin van de 21^e eeuw. Daarbij komen de volgende onderwerpen aan de orde: politieke partijen, scholen en kerken. 1946 – 1974 - 2006 worden met elkaar vergeleken en er worden conclusies uit getrokken.

Inwoners: 1946: 40.000 1974: 60.000 2009: 72.000

Partijen

christelijke partijen

1946

6 KVP, 7 ARP/SGP

1974

7 CDA, 1SGP

2009

5 CDA, 3 ChrUnie,

1 SGP

niet-christelijke partijen

1 VVD, 3 CPN

8 PvdA

5 VVD, 2 D 66, 1 PPR,

13 PvdA,

2 D66, 2 SP, 3 GL, 3 G50+,

2 GBG, 10 PvdA, 4 VVD

Scholen

Aantal scholen in 1950: 42 scholen, als volgt gespecificeerd:

- Hoger onderwijs: 1 school
- Gymnasium (OP)
- Middelbaar onderwijs: 5 scholen
 - Rijks HBS (OP)
 - Ambachtsschool (NB)
 - Avond-nijverheidsschool (NB)
 - Huishoudschool (OP)

- Middelbare handelsavondschoon (OP)
- Lager onderwijs: 36 scholen (inclusief kleuteronderwijs, speciaal onderwijs, landbouwonderwijs en ulo).
 - * OP: 16
 - * PC: 9
 - * RK: 9
 - * NB: 2

Aantal scholen in 1982: 102 scholen, als volgt gespecificeerd:

- Beroepsonderwijs: 10 scholen (inclusief lager beroepsonderwijs)
 - * OP: 1
 - * PC: 2
 - * RK: 1
 - * NB: 6
- Lager onderwijs: 81 scholen (inclusief kleuteronderwijs en speciaal onderwijs)
 - * OP: 37
 - * PC: 23
 - * RK: 16
 - * NB: 5
- Voortgezet onderwijs: 11 scholen (inclusief mavo)
 - * OP: 4
 - * PC: 5
 - * RK: 2

Scholen in 2009

- Hogerberoeps onderwijs 1 (Ref)
- MBO: ROC
- Voortgezet onderwijs
 - Gymnasium(OP)
 - Leo Vroman (OP)
 - Segment (OP)
 - Driestar (Ref)
 - Antonius (RK)
 - Goudse Waarden(PC)
- Speciaal onderwijs
 - 3 OP 1 RK
 - 1 PC 2 Ref
- Basisonderwijs
 - 7 OP 3 Bijz Neutraal
 - 6 RK 7 PC
 - 1 Ref

Conclusies in het kort

1. Toename inwoners;
2. verhouding tussen aantal leden christelijke en niet-christelijke partijen wordt schever;
3. toename kerkgenootschappen (wat niet meer kerkgangers impliceert);
4. toename scholen: vanwege de stevige verzuiling is het aantal christelijke/reformatorische scholen inclusief het aantal leerlingen veel meer dan je zou denken aan de gegevens rond raadszetels en kerkgangers.

Gekeken wordt ook naar de seculiere opmerkingen als: Gouda is een refostad en Gouda - een saai stad, zal wel door de vele christenen komen? Of legt men vooral een relatie met de bekendheid van Gouda: kaas, stroopwafels, kaarsen, Goudse glazen (St.Jan) en stadhuis?

Ik wil een eerste illustratie geven over de invloed van de kerken op het gemeentelijk beleid eind twintigste eeuw.

In het kerkblad van de toen Hervormd Gemeente Gouda las ik een artikel van ds. Abma over de zondag in een dooie stad (november 1985).

Een citaat hieruit wil ik u geven :

"We wandelen onder de merkwaardige luifel over het met fraaie sculpturen gesierde bordes het historisch stadhuis van Gouda binnen. Op dat moment viel ons oog op de Latijnse spreuk boven de toegangsdeur: audite et alteram partem. Het geeft stof tot overdenken. Zo'n woord is typerend

voor de roemruchte historie van de Gouwestad. Altijd is er naar gestreefd de tolerantie te betrachten: de andere partij moet ook gehoord worden. Weldra zou die traditie gecontinueerd worden. In de nok van het laat-gothische stadhuis was in een gemoderniseerde en bij gevolg ook wat kille kamer tegenover de stemmige raadszaal een gesprek tussen het college van burgemeester en wethouders met vertegenwoordigers van diverse kerken gearrangeerd."

Ds. Abma vermeldt verder dat niet alle kerken aanwezig waren bij het gesprek. Wel de GG, GGN, Vrijgemaakt en Herv. Kerk. Het gesprek ging over de zondagsheiliging. Er bestond een grote kans dat er een zondagsmarkt zou komen en dat op enkele zondagen de winkels open zouden gaan. Alvorens een beslissing te nemen wilde het college eerst met de vertegenwoordigers van de kerken spreken. De burgemeester luisterde met respect en gaf aan dat Gouda deel uit maakt van een pluriforme samenleving. Daarbij geen boodschap hebbend aan de theocratische gedachte van de zondagsrust. Het college geeft aan ieders mening te respecteren, maar niemand kan een ander iets opleggen. De raad heeft toen in meerderheid besloten voor beperkt gebruik van de zondagsmarkt en openstelling van winkels.

Een ambtenaar van economische zaken gaf in de Goudse Post toen aan: "Gouda heeft een aantal bezienswaardigheden die bij voorkeur in alle rust bewonderd dienen te worden." Bedenk: dit zegt een ambtenaar van economische zaken

De tweede illustratie van verhouding kerken – gemeentelijke overheid wil ik bekijken aan de hand van glas 3.

Het is geen raam waar iedereen meteen op af loopt. Ook geen raam met een duidelijke Bijbelse voorstelling. Nee, het is het door de Hollandse steden geschonken raam met als titel: "De maagd van Dordrecht". In dit raam zien we een vrouw zitten: de Hollandse Maagd, met in haar linkerhand het wapen van Dordrecht. Aan de ereboog boven de maagd hangen de wapens van de vijftien Hollandse steden. De bloementooi rond de Stedenmaagd laat de rijkdom zien van de zeventiende eeuw. Op het glas staan verder vier deugden: voorzichtigheid, matigheid, gerechtigheid en standvastigheid. Dit zijn de vier kardinale deugden.

- Voorzichtigheid: een vrouw met een slang en een spiegel.
- Matigheid: water uit een kan schenken in een andere kan, waar wijn in zit (water in de wijn doen).
- Rechtvaardigheid: een vrouw met een weegschaal en een zwaard.
- Standvastigheid: vrouw met een pilaar.

Enkele onderdelen heb ik nu vermeld. Wat zal de toepassing zijn? De totstandkoming van een rigide scheiding tussen kerk en staat. De gemeente van Christus en de burgerlijke overheid hebben een eigen verantwoordelijkheid. De verbinding wordt echter gevonden door de vier deugden.

De vraag is of die scheiding in de zeventiende eeuw wel zo rigide was.

In de tijd dat Gouda werd gezien als *rattennest* (wat een imago!), was er sprake van invloed van de stad op de kerk. Voor en na de Reformatie zaten de stadsbestuurders in de kerkenraad en andersom. Dus de stad had een stevige vinger in de kerkelijke pap. Orthodoxe geluiden als 'Weg met de dissenters' (alle niet-calvinisten, dus katholieken en joden) hadden toen weinig kans. Anno 2009 is het weer anders. De invloed van de kerk - die trouwens in meerdere mate verstrooid is - neemt af. Het college heeft in 2006 wel aangegeven dat de zondagsrust gegarandeerd zal blijven overeenkomstig de afspraken in 1985, maar ook dat de zondag wel meer gebruikt mag worden voor rustige culturele uitingen, bijvoorbeeld de openstelling van een museum. De ambtenaar uit 1985 gaat gelijk krijgen.

En nu maar wachten op de reacties rond de vraag van AH om op elke zondag open te mogen. Gaat de economie regeren? Twee van de christelijke partijen hebben hier op gereageerd. De kerken moeten vaak een zetje ontvangen van de christelijke partijen willen ze reageren op actuele zaken die het geloof van het christelijk volksdeel raken, bijvoorbeeld over het theaterstuk van de Bloeiende Maagden. *Het tijdperk van gesprek van B&W met de kerken is echter voorbij.* Een of meerdere collegeleden zijn wel aanwezig bij de opening van een kerk of bij de intrede van een predikant. Veelal wordt daarvoor een wethouder van de christelijke partijen gevraagd. Wel hebben de kerken ongeveer eens in de twee jaar overleg met de christelijke partijen. Onderwerpen als zondagsheiliging, reclame, aandacht voor zwakkeren in de samenleving, relatie met andere culturen komen dan aan bod. Je zou kunnen zeggen de vier voornoemde deugden. De kerk is nog niet monddood gemaakt.

Als het gaat om de grote betekenis van waarden en normen hebben ook vertegenwoordigers van kerken mee geholpen met de invoering van de Goudse stadsregels anno 2002???

Was het in de vorige eeuw nog normaal dat het college met de programmering rekening hield met de biddag en dankdag is het nu aan de christelijke partijen om er alert op te zien. Een moment

slapen en deze bijzondere dagen zijn ingevuld. In Gouda mogen we nog blij zijn dat tijdens de maaltijden men rekening houdt met personen die voor en na de maaltijd willen bidden.

Een heel ander en actueel voorbeeld is de wijze waarop Gouda omging en omgaat met het christelijk onderwijs. In de vorige periode had het college de kans om een dependance van de CHE naar Gouda te halen. Vele studenten, die dan gebruik zullen maken van de stadsfaciliteiten. Vanwege het feit dat het om een christelijke HBO gaat is de vraag van de CHE negatief beantwoord. Gelukkig is er een evenwichtige verdeling voor de verschillende denominaties van scholen in de nieuwe wijk Westergouwe. Als het aan vele raadsleden ligt dan moeten de ouders bepalen welke scholen er komen en niet de schoolbesturen.

Een vraag die mij bij dit onderwerp wel bezighoudt is: "Op welke wijze is de kerk nu zichtbaar in de Goudse samenleving?"

Een columnist schreef in het AD een stukje onder de titel van 'Wie gelooft nog in een persoonlijk God?' Als evolutionist moest hij niets hebben van geloof, van de kerk, maar de torenspitsen mochten wel als fossielen blijven staan, want die geven toch een aparte dimensie aan het Groene Hart landschap.

Ik kan u zeggen dat deze columnist de waarde van het geloof niet weet te schatten. Dan gaat het niet alleen om het persoonlijk geloof, maar zeker ook om de bijdrage van de kerk, zeg christen aan de samenleving.

Enkele voorbeelden wil ik u noemen inclusief een korte beschrijving:

1. Leger des Heils/ 't Veerhuys : opvang van daklozen, psychische patiënten
2. Domino: maaltijden voor ouderen, daklozen, eenzamen
3. SCH: maatschappelijke hulpverlening, echtscheidingskring e.d.
4. Reling: opvang van jongeren die begeleiding nodig hebben
5. Voedselbank: groei van 24 in 2006 tot 190 in 2009
6. VBOK
7. Present: vrijwilligersorganisatie
8. Jeugdwerk the Mall = Youth for Christ

U merkt dat de kerk vooral op sociaal vlak aanwezig is in de stad.

De kerk moet gebruik maken van de mogelijkheden binnen de WMO. In Gouda zijn de kerken ook vertegenwoordigd in het WMO bestuur. We weten dat na de Tweede Wereldoorlog de overheid de taak op zich heeft genomen voor de sociale zorg. Toch nu de verzorgingsstaat afgeslankt wordt is het juist dat de kerk die taak meer op zich neemt. Wel anders dan vroeger, bijvoorbeeld door middel van een Voedselbank.

Dat is niet het enige waar de kerk zich op richt. Bij het doornemen van de Goudse gemeentegids zie ik dat ook het aantal christelijke zangverenigingen een fors aandeel heeft in het Goudse koor van verenigingen. Cultuur: Goudse glazen, orgelcomité.

Maar dan ... blijft het stil of ... niet?

De (vervoers)bussen van Er is Hoop en van de Vrijgemaakte Kerk staan regelmatig op de markt om contact te leggen met jongeren of om gesprekken aan te knopen met bezoekers van de Kaarsjesavond. De stichting Er is Hoop slaagt er ook elk jaar in rond Pasen een spandoek op te hangen aan het begin van de Kleiweg met 'De Heer is waarlijk opgestaan' en rond Kerst 'Wij vieren de geboorte van Jezus Christus'.

In Gouda kan niemand zeggen dat de kerk niet present is. Dat is een verschil met Utrecht waar meer aandacht wordt besteed aan uitnodigingen voor de Iftarmaaltijden dan voor een kerstdiner vanuit de kerken. In Jeremia 29: 7 lezen we *En zoekt de vrede der stad, waarheen Ik u gevankelijk heb doen wegvoeren, en bidt voor haar tot de HEERE; want in haar vrede zult gij vrede hebben.* Het is voor ons allen een opdracht om niet alleen na te denken over de plaats van de kerk in de samenleving, maar ook te doen. Niet alleen nadenken over wat is nu een christelijke levensstijl, maar ook laten zien. Zouden met name jongeren meer gevoelig zijn voor deze boodschap? (Vgl. reactie van jongeren op het beleid van het kabinet.)

Tot slot: Hart voor Gouda

De kerk moet zichtbaar zijn in de samenleving. We noemen dit ook wel missionair zijn.

In Lucas 10: 1 en 2 lezen we: *En na dezen stelde de Heere nog andere zeventig, en zond hen heen voor Zijn aangezicht, twee aan twee, in iedere stad en plaats, daar Hij komen zou. Hij zeide dan tot hen: De oogst is wel groot, maar de arbeiders zijn weinige; daarom, bidt de Heere des oogstes, dat Hij arbeiders in Zijn oogst uitstote.*

Je kunt het ook zingen: Vrede zij u, vrede zij u. Gelijk Mij de Vader zond, zend Ik ook u!

Dit is de opdracht om vanuit het geloof te getuigen in de stad met woord en daad.

Ik werd getroffen door de geweldige gastvrijheid van de Gereformeerde Gemeente bij de opening van hun kerk. Vele mensen, ook onkerkelijke, namen de kans waar om de kerk van binnen te zien. Zonder opdringerigheid wisten de evangelisatiecommissie en andere gastheren en -dames de belangrijke elementen uit de kerk duidelijk te maken. Gebruik de kansen die er zijn.

Naast de kerk heeft ook de christelijke politiek de opdracht zich te richten op de zwakken in de samenleving, tegengaan van NIMBY-verschijnselen en terugkeer naar de traditionele moraal.

Hart van Gouda wordt: Hart voor Gouda.

Voor ons de opdracht om 126 nationaliteiten in Gouda te wijzen op het heil in Jezus Christus. De opdracht om zichtbaar aanwezig te zijn. We draaien de titel daarom om: **Het christelijk zicht op het seculiere Gouda.**